

15 feb 1918 Eerste opvoering van *De vogels* in het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam door de Letterkundige Gymnasiasten-Vereeniging “Disciplina Vitae Scipio” onder regie van Frank Luns en met medewerking van leden van het Concertgebouw-Orkest onder leiding van Diepenbrock. Solist: Louis van Tulder.

De Telegraaf (Matthijs Vermeulen), 16 februari 1918:

En tot de buitengewone waardeering van de onderneming der D.V.S. werkt mede eene prachtige helft van het Concertgebouw-orchest, waarbij de concertmeester Zimmermann, de harpist Swart, de fluitist Willeke niet ontbreken. Zou men de D.V.S. alleen reeds niet prijzen, dat zij de muziek voor *De vogels* opdroegen aan Diepenbrock, onzen eersten Nederlandschen componist en bewonderaar van Aristophanes? Er bestaat nooit grooter verdienste dan aanleiding te geven tot de geboorte van een meesterwerk. Dat meesterwerk schreef Diepenbrock met de ouverture voor deze comédie. Ik geloof niet, dat hij in *Marsyas* de natuurstemmen warmer en zingender weergaf dan in het middendeel van dit kleine symphonische gedicht. Ik geloof ook niet, dat hij tegelijk zijne technische beheersching der noten, met behoud der lyrische verrukking, virtuoser heeft uitgedrukt dan in den schitterenden canon op de nachtelijke en bedwelmende liefdesliederen van den tooverachtig, in de menschelijke accenten nagebootsten nachtegaal. Het zal iedereen verwonderen, wanneer deze ouverture binnenkort niet op de programma's van het Concertgebouw komt. — Tot de eerste krachten, die medewerkten aan het uitbundige succes dezer voorstelling, behoort nog Louis van Tulder, die achter de schermen het lied van de hop zong. Hij was uitstekend gedisponeerd voor deze moeilijke helden-aria in miniatuur.

Algemeen Handelsblad (Ks [= Mr H.W.J.M. Keuls]), 16 februari 1918:

Diepenbrock heeft dezen zomer muziek bij *de vogels* gecomponeerd: een ouverture, een tenorsolo (het lied van den nachtegaal) begeleidende muziek bij de reien en een slotkoor. Het talent van Diepenbrock wordt nog steeds rijker en sterker en ook beheerschter in uitdrukking en vorm. Ik ken geen muziek van Diepenbrock, welke origineeler, verrassender en melodischer is dan deze ouverture, waarin de bezieling en de verbeelding den componist geen oogenblik hebben verlaten. Als inleiding tot begrip en genot van het dichtwerk is de ouverture ook voortreffelijk opgevat met haar blijspel-toon naar fladderende rhythmten, haar marsch-tempo's en daartusschen haar zangerige betooverende fragmenten. De fluit-solo geschakeerd door de ruischende figuren van de harp, lokt als een verre zoete droom, als een verschijning uit de Attische wereld van schoonheid. — En telkens als later de muziek optreedt, wordt men getroffen door dezelfde superieure eigenschappen. Alleen het luidruchtige slotgedeelte met den weinig expressieven koorzang voldeed mij minder, en scheen mij niet op dezelfde hoogte als het voorafgaande. De orkestrale uitvoering door een gedeelte van het Concertgebouw-orkest met Zimmermann aan het hoofd en onder leiding van den componist was uitstekend, en de nachtegaal-solo werd door van Tulder met frischheid en gloed gezongen.

Het Nieuws van den Dag (J.W. Kersbergen), 16 februari 1918:

Diepenbrock heeft met de muziek, die hij voor deze oude “komoedie” componeerde, niet weinig tot het succes van den avond bijgedragen. Een enkel

woord over het muzikale gedeelte dezer opvoering moge daarom hier een plaats vinden. — De ouverture of het voorspel begint heel eenvoudig, haast of er een van de oudere meesters aan het woord is, maar al spoedig worden we meer aan den modernen tijd herinnert. Gevoelig is in een tamelijk lange solo de fluit behandeld. Dat Diepenbrock in een voorspel tot een stuk, dat ons in de vogelenwereld verplaatsen zal, de gelegenheid om vogelengeluiden na te bootsen, niet ongebruikt laat voorbijgaan, wie die anders verwacht zou hebben. — Zijn niet de grootsten van alle tijden – Jannequin, Händel, Haydn, Beethoven, Wagner, Mahler, om er slechts eenigen te noemen – door het vogellied en het vogelgeluid geïnspireerd geworden? — Een goedklinkend stuk is het wel deze ouverture; voor zoover we er na een eerste maal hooren over oordeelen kunnen, zouden we evenwel zeggen, dat het wat zwak van structuur, wat los samenhangend is. — Een “lied van den Hop”, door Louis van Tulder verdienstelijk gezongen, is glanzend voor de stem geschreven en mooi door de orkestbegeleiding geïllustreerd. Dan is er nog een frisch, vlot-geschreven vrouwenkoor, dat het stuk opgewekt en triomfantelijk besluit. — Dit zijn de voornaamste muzieknummers. Maar waar Diepenbrock vooral iets bijzonders geeft dat zijn de gedeelten, waarbij gedanst en gedeclameerd wordt. Hier is zijn muziek van een buitengewoon gevoelig rythme en van een uiterst fijn coloriet. Hier beschikt de componist over een groote verscheidenheid van kleur, en hier dunkt hij ons buitengewoon geslaagd. — De uitvoering van het instrumentale gedeelte berustte bij een uit leden van het Concertgebouw-Orkest samengesteld ensemble, die van het vocale, bij een voor deze gelegenheid gevormd dameskoor. Aan al deze uitvoerenden een woord van lof voor de hoogst verdienstelijke wijze, waarop zij zich van hun taak hebben gekweten. — Dat bij de algemeene huldiging aan het slot de dirigent-componist niet vergeten werd, zal nauwelijks vermeld behoeven te worden.

Nieuwe Rotterdamse Courant ([S.A.M. Bottenheim]), 16 februari 1918:

Het *artistieke* cachet aan de vertooning werd verleend door de medewerking van niemand minder dan Dr. Alphons Diepenbrock, die te dezer gelegenheid muziek gecomponeerd heeft van zóó wondere schoonheid en bevalligheid als wij ons niet van dezen toondichter herinneren. De ouverture is een meesterstukje van rake plastiek, van milde expressie en van de levendige fantasie van den componist. Rank van bouw, als striemende zweepslagen, de verschillende satyriëke effecten, vol leuke invallen, los, leenig en bevallig, leert ons deze muziek Diepenbrock in een geheel nieuw genre kennen. Humor spreekt er ook uit de compositie van het gezang van den hop, een ballade, die misschien door de ietwat ongunstige plaatsing van den tenor Louis van Tulder niet volkomen tot haar recht is gekomen, al heeft de zanger wederom van zijn mooi talent doen blijken. — Warm van tint en van coloriet is het melodrama, de muziek, die door de koorreien onderlijnde, soms zelfs van een verzengenden gloed. — In een aanzienlijk gedeelte van het Concertgebouw-orkest, onder aanvoering van Louis Zimmermann en met medewerking van de andere eerste krachten, vond de componist, die zelf aan de dirigentenlessenaar zat, een aantal medewerkenden zóó voortreffelijk en schitterend, als men van een ensemble als het Concertgebouw-orkest slechts kan wenschen en verwachten. — De aankleding en de regie van Frank Luns vielen te roemen; het krielende vogelenkoor zat aardig in het pak; de haan stapte zeer parmantig en lustig heen en weer. — Dat het ten slotte aan toejuichingen in de stampvolle zaal niet heeft ontbroken, hoeft nauwelijks te worden vermeld. Men heeft de medespelers met bloemen gehuldigd; Dr. Deknatel's werkzaamheid en Diepenbrock's medewerking is naar waarde geschat in woorden en in bloemen.

De Amsterdamer (Prof. K. Kuiper), 2 maart 1918:

Kan een antiek spel – komedie of tragedie – op ons modern tooneel opgevoerd worden met eenige kans dat het bij den toeschouwer aandoeningen wekt,

gelijk of althans gelijkwaardig aan die welke eens de Atheners boeiden aan hun theater? Voor velen is die vraag ten opzichte van de tragedie, na Bouwmeester's of Mounet-Sully's praestaties nauwelijks meer eene vraag – van Reinhardt's effectbejag worde hier gezwegen. Maar het blijspel? En door zijne gegevens, met vasten wortel gehecht in den bodem van het Atheensche staatsleven, en door zijne dictie, wemelend van toespelingen op onbekende zaken en personen, en bovenal door zijne luchthartige obsceniteit, geeft Aristophanes aan de meesten van hen die als vakgeleerden zijn werken kennen en bestudeeren de vaste overtuiging dat men hem “niet meer spelen kan.” – De Amsterdamsche Gymnasiasten – minder zwaartillend dan de meerderheid der klassieke litteratoren – zijn door de daad tegen die overtuiging opgekomen. “Aristophanes niet speelbaar? — Wacht eens!” hebben zij gezegd; en zij hebben *De vogels* gespeeld. Eigenlijk ging ik met een zwaar hart gebruik maken van de uitnoodiging om dat spel bij te wonen. Wel wist ik, dat de uitvoering onder de gunstigste omstandigheden zou plaats hebben; ik kende de congeniale overzetting van dr. Deknatel, die, heenglijdende over het scabreuze en weglatend hetgeen voor hedendaagsche toeschouwers onbegrijpelijk was, den oolijken geest van Aristophanes zoo uitnemend weergaf, al moest dan ook van des dichters heerlijke lyriek veel verloren gaan, ik bedacht hoe de muziek van den *Marsyas*componist het geheel zou dragen en steunen; maar toch was ik hevig ongerust, angstig voor den naam van Aristophanes, die zich al zijne zonden doet vergeven door zijne onweerstaanbare geestigheid, en angstig voor de Amsterdamsche gymnasiasten. — De voorstelling is mij eene onthulling geweest. Ik wil niet beweren dat ik sinds Vrijdag 15 Februari de vogels van Aristophanes beter begrijp, of zelfs dat ik mij van eene antieke blijspelopvoering een duidelijker voorstelling kan maken dan te voren. Antiek was de opvoering maar tot op zekere hoogte. Daar gelaten nog de vervanging der burleske sprongen van de antieke comédie door het vreemde dansspel van eenige, wegens hare kleedij en gebaren sterk tegenover het vogelenkoor detoneerende nymfen, waarvan de aesthetische verklaring buiten mijne macht ligt, hadden componist, dichter en regisseur zich beijverd om de geheele vertooning zoo weinig mogelijk op eene geïllustreerde les in de Grieksche antiquiteiten te doen gelijken; zij hadden aan de muzikale begaafdheid van dr. Diepenbrock eene paraphrase van de grondgedachten dezer luchtige komedie te danken die zich ver buiten de grenzen der antieke muziekbegeleiding begaf. Het vogelkoor – uitgedost in de geestigste verscheidenheid van pluimage die studie en ervaring aan eene kundige regie kon verstrekken, was geoefend tot eene trippelende, tsjilpende, kwinkelerende bewegelijkheid, en versterkt tot eene talrijke verscheidenheid, van welk zeker de oude Atheners die de choregie moesten betalen, verschrikt zouden hebben opgekeken, kortom – men had er zich op toegelegd, om slechts zóóveel van het antiek te bewaren als noodig was om de kleur niet te loor te doen gaan, en aan al de “accessoria” eene zorg besteed als door de Atheners, niet, door onzen modernen smaak wel wordt vereischt. Volkomen terecht, naar mij voorkomt. Zou niet de opvoering, die nu een uitnemend succes had, grootendeels mislukt zijn, indien men op grond van geleerd onderzoek, en naar aanleiding van zeer onvolledige gegevens, aan het luister-grage (en kijk-grage) publiek, zoo goed ingelicht omtrent hetgeen gebeuren ging door dr. Deknatels knappe inleiding tot het programma, werkelijk eene antieke komedie had te zien gegeven, en tevens den jongen spelers de gelegenheid had ontnomen om hun brio en hun frissche mimiek te toonen, door hun maskers voor te binden, of door de zeer waardeerbare vrouwelijke medespeelsters te weren “omdat het Attische tooneel geen vrouwen toelaat!” – Juist aan deze taktvolle vereeniging van antiek en modern dankte de gymnasiasten-opvoering, die reeds een belangrijke beteekenis voor de spelers heeft omdat zij hun de herinnering aan Aristophanes schalkschen geest voor hun geheele volgend leven meegeeft, haar opmerkelijk en wel-verdiend succes. Toch legt mij die uitnemende inkleeding en aankleding van Aristophanes' Vogelenspel eene aarzelende vraag op de lippen. Geboeid en bekoord als ik werd door al den vroolijken scherts der vertooning, had ik toch desniettemin een gevoel, alsof ik minder van Aristophanes zelf bemerkte, dan wanneer ik thuis of het Grieksche origineel, of Dr. Deknatels aardige vertaling las. Kan het zijn, dat ten slotte de al te groote rijkdom der omkleeding de litteraire kern te zeer verborg? — Misschien is dat

een philologisch bezwaar. Intusschen verhindert het niet, dat de kloeke en wel-voorbereide daad van D.V.S. en hare leiders in mijne oogen de levensvatbaarheid der Oude Attische comedie op ons tooneel heeft bewezen.

De Nieuwe Amsterdammer (Constant van Wessem), 9 maart 1918:

Na *Marsyas* was Diepenbrock in de afzondering verdwenen. Wel schreef hij, toen de oorlog uitbrak eenige felle artikelen en enkele “klewang-wettende” krijgszangen als *Les poilus de l'Argonne* en *Debout, les Belges!*, [*Belges, debout!*] maar feitelijk leefde hij al die jaren in een stilte, en een beetje een desolate stilte. Het verheugt ons des te meer, dat hij zich thans de schepper kan toonen van zulk rijp en eenvoudig werk als de uitgebreide muziek bij Aristophanes *Vogels*, ter gelegenheid van een opvoering door gymnasiasten. — Niets van gelegheidsmuziek. Diepenbrock schreef ze evenmin bij *Gijsbrecht van Aemstel* en *Marsyas*, en zulks ligt niet in zijn aard, die de muziek hoogst minutieus neemt. *De vogels* van Aristophanes was hem gewoon een aanleiding een nieuwe psyche te uiten, die zich ook al in de vereenvoudiging van een paar allerlaatste liederen als b.v. *Berceuse* begon te toonen. Voor alle, die Diepenbrock volgen en liefhebben is zijn *Vogels*-muziek daarom vooral, naast het ondernemen van een grooter werk, een gebeurtenis. Wij hebben allen daaraan ons nooit geheel verloren geloof in Diepenbrock's vitaliteit weer gevonden. — De muziek voor *De vogels* houdt zich overigens geheel aan de vormen en eischen van zulke begeleidingsmuziek. Het omvat een voorspel, wat gedanste tusschenspelen, het lied van den Hop, een koor en een finale. Het beoogt niets in den lijn van muziek-dramatische kunst op de wijze zooals de Duitschers ons daaraan hebben doen wennen. Niet om het baanbreken van nieuwe vormen, al stond hij steeds zuiver in de vernieuwing (Mahler, Debussy), maar om wat zijn geest er aan gaf, heeft Diepenbrock voor ons de meeste waarde. — Al dadelijk in het voorspel van Diepenbrock hooren wij zooveel vroolijke vogels als later ten tooneele. Een volledig vogelen-concert zet in, waarbij fluit en hobo aardige effecten te weeg brengen in het orkest, en een tremolo-bekken met gierende slagen de vreugde accentueert. Het is frisch als een voorjaarsdag en feestelijk als een bloeiende boom. Louis van Tulder zong het echt-Diepenbrocksche lied van den Hop zoo goed als wij zijn stem maar zelden hooren. Bij de intermezzo-muziek met dansende nymphen trof het dat de componist een fijn gebruik gemaakt had van den naar de Grieksche wereld terugvoerenden fluit. (Gelukkig geen imitatie oud-Grieksch!) Zeer gevoelig was ook weer de behandeling van de declameerende stem met begeleidende muziek. Een geanimeerd koor en een luisterrijke finale met marsch, – hoe simpel, op het gewaagde af klinkt de slotmelodie, die met de stijgende noten toch zoo goed ligt voor de jubelende zangstem – besluit het geheel, dat de meest frissche en bevrijdende indruk achterlaat en waarmede wij beseffen een belangrijke aanwinst van onze nationale muziek te bezitten.

22 feb 1918 Opvoering van *De vogels* in het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam door de Letterkundige Gymnasiasten-Vereeniging “Disciplina Vitae Scipio” onder regie van Frank Luns en met medewerking van het Concertgebouw-Orkest onder leiding van Diepenbrock. Solist: Louis van Tulder.

De Telegraaf (Barbarossa [J.C. Schröder]), 23 februari 1918:

Indien Aristophanes alleen geleefd had om Diepenbrock in de gelegenheid te stellen, bij deze revue zijn muziek te dichten, zou hij voor ons, Hollanders, meer dan genoeg gedaan hebben. — Laat ons den ouden Griek dus dankbaar zijn en niet minder onzen gymnasiasten en dr. Deknatel, die de schoone

gedachte hadden *De vogels* op te voeren. — De revue zelf is hopeloos uit den tijd.

21 mrt 1918 Uitvoering van de ouverture en het “Lied van den Hop” uit *De vogels* en de Suite uit *Marsyas* in het Concertgebouw te Amsterdam door het Concertgebouw-Orkest onder leiding van Diepenbrock met medewerking van Louis van Tulder, tenor. Na de pauze *Konzertstück* voor orgel en orkest van Enrico Bossi (solist Louis Robert) en *Oud-Hollandsche Dansen* van Röntgen, beide werken onder leiding van Willem Mengelberg.

De Telegraaf (Matthijs Vermeulen), 22 maart 1918 [het volledige artikel is opgenomen onder RC 101 *Marsyas, of De betooverde bron*]:
Diepenbrock leidde de eerste helft van het programma. Als Messchaert te elfder ure niet ongesteld was geworden, zou men een cyclus van veertien Bredero-liederen gehoord hebben, gecomponeerd door Julius Röntgen. Aan den vleugel zou de componist gezeten hebben. Het orkest had mogen toezien. De serie ware slechts afgewisseld met eene suite van *Oud-Hollandsche dansen*, gemakkelijk en overzichtelijk geïnstrumenteerd, een kinderlijk en hanteerbaar partituurtje onder leiding van Mengelberg. [...] Maar Messchaert zong niet en de 14 Bredero-liederen, welke eigenlijk in de kleine zaal thuis hooren, werden vervangen door het *Konzertstück* voor orgel en orkest van Enrico Bossi, met Louis Robert als solist. [...] Toch bleef de antithese Diepenbrock-Röntgen gesteld: aan den eenen kant de dichter van dromen, de visionair, de schepper van kleuren en ontroeringen, de meester der irreële werelden, de kunstenaar; aan den anderen kant de geroutineerde handwerkman, achtenswaardig componist, de vertegenwoordiger van het gezond verstand en der schoolsche wijsheid, die nooit een vermoeden kende, dat de muziek verder reikt dan de noten. Eenerzijds de aristocraat van gebaar, van geest, van techniek, van gedachten en gevoelens, anderzijds het volmaaktste type van den bourgeois satisfait, naïef en ongeëvenaard in zijn bekrompenheid, betrekkelijk en begrensd in al zijn hoedanigheden. Wij leven wel onder een zaligen muzikalen godsvrede en in een heerlijk Aardsch-Paradijs. Het moet daarom vermeld worden, dat de leeuw Diepenbrock geestdriftig is toegejuicht, maar dat ook het schaap Röntgen herhaalde malen werd teruggeroepen. Wat mij zonderling te moede stemde. Want ik kon niet wennen aan de paring van zulke exorbitante onevenredigheden. — Diepenbrock dirigeerde zijne ouverture van *De vogels*, het “Lied van de Hop” (waarin Van Tulder met succes de zeer zware tenorpartij zong) en de *Marsyas*-muziek. Wat mij *Marsyas* dierbaar en onvergetelijk maakte, de warme zomerweelde, de atmosfeer van alles overschijnende zon, de universeele zangerigheid, de overal opruischende bezieling, vind ik in het middendeel van *De vogels* terug, ruimer, meesterlijker, krachtiger, nieuwer, nòg overstelpender, nòg suggestiever, en ook gezongen in een langademiger lyriek van weidschere en breeder golvende periodes. — Mengelberg interesseert zich de laatste maanden voor verschillende Nederlandsche componisten, wier partituren zeer overzichtelijk zijn. Hij moet langzaamaan een stap verder gaan en nu deze ter hand nemen. Het is te luxueus om ook plaatsvervangers te stellen gedurende zijne eigen aanwezigheid.

Algemeen Handelsblad (H.R. [= Herman Rutters]), 22 maart 1918:

Het eerste deel van het programma, waarop Diepenbrock en Röntgen broederlijk vereenigd waren – “bien étonnés de se trouver ensemble” – was intact gebleven. Het bracht ons als noviteiten twee fragmenten uit Diepenbrock's muziek voor Aristophanes' blijspel *De vogels* en voorts diens *Marsyas*-suite. Bij de opvoering door de gymnasiasten heeft Diepenbrock's muziek een voortreffelijken indruk gemaakt. De impressie, welke ik van de uitvoering der

fragmenten in concertvorm kreeg, is te vaag, om er een oordeel naar te vormen. Ik vermoed, dat voor een gedeelte de uitvoering daarvan de oorzaak is. Diepenbrock past hier een heel ander procédé van instrumenteeren toe dan dat wij uit zijn vroeger werk kennen: ijl, doorzichtig; en ook in de factuur biedt hij iets nieuws: een luchtig spelen met fiorituren en arabesken, hetgeen bij de muziek voor een vogeldrama trouwens ook voor de hand ligt. Het zuiver reproduceeren van deze muziek eischt evenwel een groot meesterschap van orkestdirectie, en – Diepenbrock is geen dirigent. Alleen door zorgvuldige verdeling van licht en schaduw, door een scherp plastische verklanking kan de muziek tot haar recht komen, en in dit opzicht liet naar mijn meening de uitvoering wel wat te wenschen. Ze bood een vage en onduidelijke klankenmengeling, waaronder de hoofdgedachte vrijwel verloren ging; gewichtige détails gingen ongemerkt voorbij en het geheel bood weinig houvast. Of hieraan ook een indruk van te groote lengte moet worden toegeschreven, waag ik niet te beslissen. Zoodat ik hoogstens enkele mooie brokstukken en de uitnemend-getroffen blijspel-stemming van het voorspel heb kunnen waardeeren en overigens wil wachten op een uitvoering, die rhythmisch beter verzorgd en ook ten opzichte van klank zorgvuldiger is voorbereid. Van Tulder zong “Het lied van de Hop” uitnemend, hoewel zijn stem wat vermoeid klonk en voor de groote Concertgebouw-zaal wat dun van timbre is.

De Tijd (Theo v.d. B.[ijl]), 22 maart 1918:

Diepenbrock's muziek voor *De vogels* van Aristofanes, d.w.z. de ouverture en het lied van de Hop, vond in de concertzaal een zeer welkome herhaling. Beide werken bevatten veel karakteristieks zoowel in kleur als in uitbeelding, en daar de vertolking beter tot haar recht kwam, dan in den orkestbak van het Paleis voor Volksvlijt, hebben we een zuiverder beeld van de compositie ontvangen, dan in den schouwburg. “Het lied van de Hop” stelt aan de zangstem eischen, die eenigermate de viooltechniek naderen en 't kan dan ook slechts door een handig zanger als Van Tulder goed vertolkt worden; toch is het jammer, dat Van Tulder alleen zijn prachtige, zuivere tenorstem laat bewonderen plus zijn muzikale techniek; de voordracht is innerlijk koud en slechts op den slotregel: “Allen ontbied ik, die vliegen en zingen,” reageerde hij met nog iets anders dan zijn benijdenswaardige stembanden alleen. De ouverture is een meesterstukje van klankuitbeelding en vraagt als zoodanig een aandachtige bewondering, doch hoort men daarna de *Masyas*-suite dan spreekt daaruit (vooral in het eerste deel) weer Diepenbrock's eigen sterke en poëtische persoonlijkheid, zooals we hem kennen in zijn meest grandiose werken. Niettegenstaande deze cyclus van vier muziekstukken niet in de sterke suite-contouren de stemmingen der afzonderlijke deelen aangeeft boeit zij toch onweerstaanbaar, niet door de sprankelende en geestige vondsten van de *Vogel*-ouverture noch door het slagen in muzikaal-plastische uitbeeldingen maar door het fluidum van zuiver-muzikale gedachten die vastgehouden worden in de geheime kleurschakeeringen van het strijkkwartet, of meeslepend voortgestuwd door canonische bewerkingen, dan wel uitgejubeld op elastische dansrhythmen. — Diepenbrock werd buitengewoon hartelijk gehuldigd.

Het Nieuws van den Dag (niet gesigneerd), 22 maart 1918:

Het bijzondere van het concert was de sfeer van eigen muziek op dezen avond. De eerste helft was gewijd aan werken van Alphons Diepenbrock, door hemzelf geleid: Ouverture van Aristophanes' blijspel *De vogels* en “Het lied van den Hop” uit hetzelfde stuk, en eene Suite uit *Marsyas*. Onlangs nog, bij de opvoering van *De vogels* door het Studententoonelgezelschap, is hier hulde gebracht aan de voorname, stemmingvolle muziek door Diepenbrock er aan toegevoegd, en ook nu bij de op zichzelf staande uitvoering was zij vol werking op de overvolle zaal. Het lied van den Hop werd door Louis van

Tulder gezongen; zijne voordracht was sympathiek en vlekkeloos; alleen in de hoogste hoogten gevoelde men dat er ook eene grens aan de stem is. [...] De componist heeft een avond van groot succes gehad; zoodra zijn sympathieke figuur zich vertoonde, begroette het publiek hem met langdurige toejuichingen, en aan het eind werd 't eene ovatie.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([S.A.M. Bottenheim]), 22 maart 1918:

Na de eerste vertooning van *De vogels*, ongeveer een maand geleden, door de Amsterdamsche Gymnasiasten-vereeniging, hebben wij onze groote bewondering uitgesproken voor de Overture, in welke Diepenbrock's talent zich van de sterkste zijde heeft geopenbaard. Evenals toen is het spiritueele muziekstuk, dat uitmunt door rake plastiek volgeestige kwinkslagen, met een sterk gekleurde fantasie, bijzonder in den smaak gevallen. De taak, die aan het orkest is opgelegd, schijnt lang niet gemakkelijk, inzonderheid die der houten blaasinstrumenten, waarbij de fluitist W. Willeke wederom gelegenheid heeft gevonden zich uitermate te onderscheiden. De langgerekte tonen zoo mooi te vertolken, is slechts weinig spelers van het instrument gegeven. — Louis van Tulder zong “Het Lied van de Hop”, een uitmuntende ballade, met fraaie stem. De tenor kon hier door de gunstiger opstelling dan achter de schermen in den Paleis-Schouwburg zijn geluid beter tot zijn recht doen komen. — De *Marsyas*-suite is vroeger reeds een succes voor den toondichter geweest. — Nochtans lijkt zij ons niet zoo gaaf als de muziek tot *De vogels*; op den duur vermag het eerste deel, het voorspel (Lentestemmingen) en intermezzo (Marsyas' tocht door de wouden) door zijn lengte niet altoos het gevoel van monotonie te onderdrukken. Het is prachtig van kleur en de stemming, die overheerscht, brengt wel een behaaglijke rust aan, maar men verlangt toch wel eens naar wat meer afwisseling. De andere gedeelten spreken gemakkelijker aan, vooral het voorspel derde acte (Lentenacht) is een mooi specimen van subtiele klankschoonheid. — Diepenbrock vond in de orkestleden met toewijding bezielde volgelingen van zijn kunst. Een enkele maal teekende zich bij den dirigent de ongewoonte om het orkest te leiden ietwat te duidelijk af. Over het geheel echter mocht men ook ditmaal de medewerking van den componist als leider bijzonder op prijs stellen. Met langdurige ovaties is Diepenbrock door de volle zaal gehuldigd.

2 jun Uitvoering van het scherzo uit de muziek bij *Faust*, de ouverture en het *Lied van den Hop* uit *De vogels* in het Concertgebouw te Amsterdam op een volksconcert onder leiding van Cornelis Dopper. Het programma vermeldt verder werken van Svendsen, Grieg en het cello-concert van Dvorak met Alex. A. Polak als solist.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([S.A.M. Bottenheim]), 3 juni 1918:

In deze reeks concerten heeft gisteravond de eerste uitvoering in de concertzaal plaats gehad van Diepenbrock's *Faust*-Scherzo, het fragment door den toondichter gecomponeerd bij de geestenbezwering uit den heksenketel. De mooie kleur van het luchtige in Berlioz-achtigen trant geschreven nummer heeft bijzonder de aandacht getrokken. Ook de daarna gespeelde gedeelten van de muziek tot Aristophanes' *Vogels*, die onlangs ook in een abonnementsconcert ten gehore zijn gebracht, blijken een aanwinst voor het repertoire; zoowel de ouverture als “Het Lied van den Hop”, door Louis van Tulder fraai gezongen, zijn weer met levendigen bijval ontvangen.

14 nov 1918 Diepenbrock dirigeert in het Concertgebouw te Amsterdam *Die Nacht* (soliste Johanna Zegers de Beyl), de ouverture *De vogels* en de *Hymne an die Nacht* “Gehoben ist der Stein” (soliste Aaltje Noordewier-Reddingius). Vóór de pauze de ouverture *Les voitures versées* van Boieldieu, de suite *Pelléas et Mélisande* van Fauré, de *Prélude à l'après-midi d'un faune* en de *Berceuse héroïque* van Debussy. *Die Nacht* werd gezongen in de metrische vertaling van Balthazar Verhagen. In het programma zijn korte toelichtingen van de hand van Diepenbrock opgenomen, waarvan die over *De vogels* als volgt luidt:

Begin en einde van dit stuk schilderen de hoofdmomenten van het beroemde blijspel van den Griekschen dichter: het fantastische plan om tusschen hemel en aarde, hoog boven de misère van het dagelijksche leven een nieuwe, ideale stad te stichten, waarover de vogels de heerschappij zullen voeren, en het zwevende, fladderende en fluitende element der vogels. Ingeleid door de loktonen, waarmede de Hop de vogels oproept, vertolkt het langzame middendeel de klacht der nachtegaal.

Algemeen Handelsblad (H.R. [= Herman Rutters]), 15 november 1918:

De ouverture voor *De vogels* is voor mij ook bij herhaald hooren te lang uitgesponnen en onsamenhangend – op zichzelf mooi – détailwerk.

Het Nieuws van den Dag (J.W. Kersbergen), 15 november 1918:

Tusschen de zangvoordrachten kwamen nog de ouverture voor Aristophanes' blijspel *De vogels*, een stuk dat het met zijn vogelgeluiden en vogelgefladder wel weer aardig deed, maar waarvan wij de middel-episode toch gerekt blijven vinden.

Nieuwe Rotterdamse Courant ([S.A.M. Bottenheim]), 15 november 1918:

De romanticus Diepenbrock, vervuld van lyrische fantazie, zooals wij hem reeds lang als toondichter kennen – nog gisteravond bood hij ook als zoodanig weer gelegenheid die kwaliteiten in zijn oeuvre te doen opmerken – trachtte hier telkens zijn wil aan de executanten op te leggen. De realiteit leverde echter andere uitkomsten op en dit is mede de oorzaak, dat het concert over het geheel een weliswaar zeer sympathieken, doch niet al te geestdriftigen indruk heeft gemaakt, al moge worden vastgesteld, dat na het slotnummer, de *Auferstehungshymne*, “Gehoben ist der Stein” door mevrouw Noordewier-Reddingius op magistrale wijze gezongen, de ovaties echt en spontaan weerklonken. Ja toch, ook vroeger was er een oogenblik van enthousiaste bewondering geweest: na de ouverture van *De vogels*, een compositie, voor welke wij reeds aanstonds na haar verschijning, in Februari jl., veel geestdrift hebben gevoeld en dat na de verschillende herhalingen, die wij sedert gehoord hebben, ons wil voorkomen een van Diepenbrock's beste werken te zijn. Met fijnen toets is de charge, die aan Aristofanes' “revue” ten grondslag ligt, ook in deze ouverture geteekend. De instrumentatie is ijl en subtiel en zóó volkomen in overeenstemming met de behandelde materie, dat het luisteren naar deze ouverture een onvermengd en onverstoord genieten oplevert.

De Maasbode (niet gesigneerd), 16 november 1918:

Na de pauze gingen werken van den dirigent: *De Nacht*, geschreven voor Ilona Durigo en waarmede mevrouw Joh. Zegers de Beyl niet het minste succes

behaalde, – deze zangeres schijnt Diepenbrock's muziek niet te begrijpen en haar stem niet te beheerschen –, de ouverture *De vogels*, een werk met mooie kleurcontrasten en combinaties, sprankelende muziek vol leven en stemming, zeer bevattelijk, en de *Hymne an die Nacht*.

De Nieuwe Amsterdammer (Constant van Wessem), 23 november 1918:

Te midden van groot politieke en menselijke gebeurtenissen zagen wij Diepenbrock weer op het podium. Wij willen er gaarne een lotsbeschikking in zien, dat het van te voren vastgestelde Fransche programma door de gebeurtenissen zelf zoo treffend geflankeerd werd. Wellicht voelde Diepenbrock zich slechts tolk bij een eeredienst. Maar het was toch een van *zijn* triomfen, daar er weer kunst kon zijn sinds de beschieting van Reims. En het was alsof wij ons des te inniger rondom hem vereenigden, nu wij naast de Fransche werken ook zijn eigen muze weer, bloeiend in herinneringen, zagen, nu Novalis' *Nachthymne* een feestelijke opstanding der dooden huldigde, en het leven in den diepen nacht zijn ontroerende geluiden opzond in Hölderlin's nachtbeede. Als een rijk intermezzo verbond hen de ouverture der *Vogels*, waarin mij de schoonheden bij iedere auditie meer treffen en welks meesterlijke conceptie mij versterkt in de meening dat eigenlijk alleen Diepenbrock onder de Hollanders waarlijk kan componeeren. Laat het perspectief nu geopend blijven!

23 nov 1918 Uitvoering van *Die Nacht*, de Nymphendans en het Voorspel tot de 3e acte uit *Marsyas*, de Balletten en de Ouverture van *De vogels* in het Gebouw van K. en W. te 's-Gravenhage door het Concertgebouw-Orkest onder leiding van Diepenbrock. Vóór de pauze de *Zuiderzee*-symfonie van Dopfer, onder leiding van de componist. Soliste: Anke Schierbeek.

Het Vaderland (A. d. W.[al]), 24 november 1918:

De vier kleine Balletten uit de muziek voor het blijspel *De vogels*, die de componist voor de Amsterdamsche gymnasiastentooneelvereeniging maakte, is een bizondere aanwinst voor het repertoire. Geest, gratie, klaarheid en beknoptheid in een zeer exquisite instrumentatie, hoewel minder oorspronkelijk als geheel, waaien als een frissche, opwekkende koelte door de zaal. De Ouverture tot het blijspel van Aristophanes draagt het blijspel-masker van fijne ironie, humortinteling, die onsentimenteele, maar van zacht sentiment verzadigde lyrische klacht, releveerend omsluiten. De vogels-muziek zal men zeker gaarne nader leeren kennen.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([H.J. Völlmar]), 24 november 1918:

Voorts werden uit *Marsyas* de Nymphendans en het voorspel derde acte vertolkt, reeds vroeger gehoord en uit de muziek voor het blijspel *De vogels* van Aristophanes de balletten, een reeks van kleine, vriendelijk gehouden nummers en de ouverture, die eveneens opgewekt klinkt en waarin nog al begrijpelijk vogelgekwel wel niet nagebootst, maar toch, veelal door de daarvoor gebruikte instrumenten, als doel genoemd is. Vooral voor de muziek uit *De vogels* waren de toehoorders zeer erkentelijk en gaven daarvan den componist-dirigent duidelijke bewijzen, die wederzijds zijne tevredenheid voor de voortreffelijke wedergave van de viool-solo door den concertmeester Zimmermann te kennen gaf door hem met een handdruk in dezen bijval te doen deelen.

De Maasbode (niet gesigneerd), 24 november 1918:

Hoe weinig wordt de *grootste Nederlandsche componist* in zijn eigen land geëerd. In één adem mag men hem noemen met de grootste moderne Franschen! Ik hoorde de gespeelde werken voor het eerst en verlang ze spoedig weer te hooren, bij Mengelberg of van Anrooy, dat is om het even. Zijn composities: *Die Nacht* voor alt en orkest, Nymphendans uit de muziek voor de mythische comédie *Marsyas* (Balthazar Verhagen), voorspel 3e acte *Marsyas*, Balletten uit de muziek van het blijspel *De vogels* van Aristophanes en ouverture *De vogels* – zij waren alle als zoovele openbaringen van het stralende genie voor mij. Overstelpend van veelzijdige schoonheid waren de indrukken. De voordeelen van de Jongfransche en Mahler, zeer persoonlijk gestempeld door eigen raffinement en rijkdom in conceptie, kleurgeving, instrumentatie, stemming, maken deze Diepenbrock's werken tot de beste en hoogste niet alleen onder de vaderlandsche composities. — Het publiek hield zich onbegrijpelijk (of begrijpelijk – zelfs een Mengelberg-publiek oordeelt niet steeds juist) lauw. — Hadden ze mijn enthousiasme na Diepenbrock's composities gedeeld (een enthousiasme dat zich bij mij overigens nooit uit in handgeklap) dan had de componist de herinnering aan een ware ovatie mee naar Amsterdam kunnen nemen.

De Residentiebode (S.), 25 november 1918:

Van Diepenbrock's muziek zal men juister indruk ontvangen, waar ze in verband met het tooneel wordt gehoord. De ouverture voor Aristophanes blijspel *De vogels* (waarvan in maart 1918 in het Concertgebouw de eerste uitvoering plaats had) laat zich evenwel o.i. nog het best (van alle hier uitgevoerde fragmenten) “los van het tooneel” aanhooren. Zonder nu juist in vervoering te geraken, krijgt men hier toch den indruk van een voornaam denkenden geest, wien het aan gevoel voor gratie en aan fijnzinnigheid voor muzikalen klank allerminst ontbreekt.

De Avondpost (E.J.B.[ondam]), 25 november 1918:

Na de pauze kwam Diepenbrock aan het woord. Men kent zijn *Die Nacht* voor altsolo met orkest. Het is een mooi ernstig werk van edelen stijl en krachtige stemming. — Anke Schierbeek zong de altsolo met fraaien toon en uitmuntende uitdrukking. Het orkest speelde voortreffelijk. Het gaf ook van de volgende werken, fragmenten uit *Marsyas* en de muziek voor het blijspel *De vogels* van Aristophanes eene door den componist met veel animo geleide schitterende uitvoering. In de balletmuziek uit *De vogels* wendt Diepenbrock zich meer in de richting van de moderne Franschen. De Wagner-invloed, nog in *Marsyas* zeer merkbaar, houdt hier grootendeels geheel op. Een gelukkig verschijnsel. Er zijn prachtige gedeelten in deze muziek. Een heel fijn stukje is o.a. de derde balletscène. En de Ouverture – waarin zich op geestige wijze de vogelwereld openbaart – is één en al levendigheid en kleur: frissche muziek, die van een groot kunnen en een rijke fantasie getuigt. — Was Diepenbrock's muziek niet aan het slot gekomen, men zou den componist stellig langduriger hebben toegejuicht. Niettemin klonk het applaus heel oprecht en overtuigend.

Haagsche Courant (niet gesigneerd), 27 november 1918:

De muziek uit *De vogels* is van geheel anderen stijl, klinkt opgewekt, niet uitbundig, want dat is Diepenbrock niet eigen. Ik hoorde er met genoeg naar, omdat er niets in “geheimzinnig” wordt. — De violsolo werd door Zimmermann zooals steeds uitstekend gespeeld, zoodat de componist er hem met een handdruk voor dankte.

De Nieuwe Eeuw (B.), 27 november 1918:

De Hagenaars hebben de persoonlijke tegenwoordigheid van Dr. Alph. Diepenbrock ten zeerste weten te waardeeren, dat ons innig verheugde. Het scheen ook dat zijn werk zoo zachtjes aan beter begrepen en doorwerkt wordt, want hij moest vaak danken voor veel en hartelijk applaus. Wij kregen behalve *Die Nacht* voor alt-solo met orkest, waarin Mej. Anke Schierbeek zeer mooi, doch met iets te zwakke stem zong, en de Nymphendans met het voorspel der derde acte der *Marsyas*-muziek, twee nouveauté's Baletten uit de muziek voor het blijspel *De vogels* van Aristophanes, en van het zelfde blijspel de ouverture. Daar zijn in Diepenbrock's wezen in verband met het melodieën-vraagstuk in hun ontstaan en wording vele eigenaardige en zelfs geheel nieuwe belichtingen te bespeuren, vooral in de bereiking der eenheid tusschen het antieke en het moderne, mààr dan deze geestelijke vereeniging gebaseerd op 't idealisme, dus buiten de realiteit om; in verband met de waarachtige geestverwekkende romantiek, met het bovennatuurlijke, het ontijdelijke van Mahler en Bruckner. Deze sensibiliteit doorhuivert gansch zijn werk en reageert niet weinig op de gevoelselementen van Diepenbrock's psyche. Daarom ging zijn richting tegen het Germanisme, en tegen al onze, onder Duitsche-cultuur-staande strevingen. Hij wilde vergeestelijking, verheffing, veredeling, verpuring uit de intensieve metaphisica van het toon-mysterie, uit de geheimenis der muziek zelf, de geestelijke schoonheid, het geluk der ontroering voor alle menschen en werelden opbouwen in haar eigene vitaliteit, zooals de classieken en later de mannen van de geestelijke Renaissancen deden. En zoo doende kwam hij van de Grieksche en Romaansche cultuur, naar de Fransche waar hij een kunstvriend vond in Debussy, alhoewel beiden anders waren van visie, van uiting en vormen. Zijn laatste werken hebben ons gefrappeerd door hun volgroeïingen, hun zuiverder structuur, hun klaarder concepties. Diepenbrock heeft in deze werken zijn instinctiviteit verrijkt met de bezonken rust zijner wijsgeerige-poëtische wereldaanschouwing, is nu boven de materie, waardoor de gouden klaarheid straalt zijner psychische weelde. Hij dirigeerde op suggereerende wijze, en het orkest, dat wonderlijk mooi speelde, heeft met hem dezen avond voor ons onvergetelijk gemaakt.

De Hofstad (Jan C. Manifarges), 30 november 1918:

Waarom moesten er meer dan zeven jaren verlopen voordat we in deze abonnementsconcerten weer eens iets van Diepenbrock's orkestwerken te hooren kregen, waarom bovendien schijnt dit alles nog maar gebeurd te zijn door de toevalligheid van Mengelberg's ongesteldheid? [...] Alphons Diepenbrock mag niet worden verwaarloosd; hij moet op den voorgrond gehouden worden en gewaardeerd zoowel om zijne hoedanigheden als componist als om zijn invloed door den aard dier hoedanigheden op anderen, om zijn beteekenis daardoor voor het Nederlandsche muziekleven in het algemeen. Want Diepenbrock is de eerste geweest die het toon-”dichterlijke” hier in de muziek gebracht heeft. Het componeeren bleef daardoor niet langer het met toon-”kunst” niets uitstaand hebbende bedrijf dat het zoo lang geweest was. Het muziekleven begon zich van zijn burgerlijkheid te emancipeeren, langzaam aan weliswaar, maar gebeurd is het toch. En indien nu de muziek in Nederland inderdaad “kunst”-verschijnsel is geworden, dan is Diepenbrock in de eerste plaats de bewerker daarvan. Dat vergete men niet. — Wel is hij een fijn-gecultiveerde geest, Diepenbrock, en een aan teederheden en weemoed zich gaarne overgeevende ziel. Ik heb dit, zoo ongeveer, al eens gezegd in uitvoeriger beschrijving. Het was naar aanleiding van het zelfde zangstuk met orkest, dat wij op dezen avond het eerst hoorden, gecomponeerd op het door zoo milde, bezonken schoonheid gedragen gedicht van Hölderlin: *Die Nacht*. — Wat ik toen zeide, is over het geheel mijne meening wel nog. Alleen dit: Ik heb toen ter karakteriseering ook het woord “epigoon” gebruikt. [...] Liever spreek ik van afstamming, verwantschap en in zeker opzicht van beïnvloeding. En weet u wat daarbij wel wonderlijk aandoet? Dat namelijk voor den gallomaan Diepenbrock de secundaire factor der beïnvloeding de Fransche muziek, nauwkeuriger

aangeduid, Debussy is. Want zelfs de ouverture en de Balletten uit de muziek van het blijspel *De vogels* van Aristophanes tonen naast de verwantschap met Wagner en Strauss (zooals die te erkennen is in *Die Nacht* en de *Marsyas* muziek) duidelijker ook die met Mahler, terwijl Debussy eigenlijk niet meer doet dan eene wellicht vroeger door hem in hare ontwikkeling gunstig beïnvloede neiging van Diepenbrock tot het subtiële met zijn sympathie ondersteunen. Maar het “wezenlijke” van Diepenbrock's innerlijkheid raakt dit niet. Het is wel verwonderlijk maar tegelijk heel verblijdend dat zijn gallomanie dezen kunstenaar niet zich zelf heeft doen verliezen. Het spreekt voor zijne persoonlijkheid, het spreekt voor het wezenlijke, voor de kern die er in hem is en die door zijne bewustheden wel in een ander licht verschijnt maar niet wordt aangetast, niet verloren gaat. Er is iets innigs en een weemoed in Diepenbrock's muziek die mij heel sympathiek zijn en mij des te meer aantrekken juist nu een nieuwe tijd komende is, groot en vol heerlijke mogelijkheden wellicht, maar waarin wij toch ook zullen beseffen, dat veel liefde ons verbond aan den tijd die week.

25 apr 1919 Opvoering van *De vogels* in de Stadsschouwburg te Amsterdam door de N.V. “Tooneelvereniging” (dir. Herman Heijermans) met medewerking van het Concertgebouw-Orkest onder leiding van Diepenbrock. Tenorsolist: Rud. van Schaik. De voorstelling werd gegeven ter gelegenheid van het Negende Nederlandsche Philologencongres en aangeboden door het Gemeentebestuur van Amsterdam.

Algemeen Handelsblad (Ks [= Mr H.W.J.M. Keuls]), 26 april 1919:

Het vorige jaar werd *De vogels* van Aristophanes door gymnasiasten ten tooneele gebracht en bij veel onbeholpenheid was er een frissche blijdschap in die voorstelling, klonken de verzen als een lichte geestige muziek en deed de vertooning ons ook gevoelen, wat in het dichtwerk den componist Diepenbrock inspireerde, tot de tintelende poëtische fragmenten, waarmee hij deze oudste aller revues heeft geïllustreerd. [...] Ik kreeg den indruk dat de acteurs en actrices de stichting der vogelenstad eenigszins als een onnoozel grapje hebben opgevat en te lichtvaardig op hun Hollandsche routine hebben vertrouwd. [...] Het meest verkwikkende deel der voorstelling was natuurlijk de muziek van Diepenbrock, die muziek met haar blijspel-rhythmen, haar Arcadische betooveringen en haar sublieme instrumentatie. Het orkestrale gedeelte werd uitstekend uitgevoerd, maar Rud. van Schaik stelde mij te leur in het lied van den hop; dat deed van Tulder beter.

De Tijd (L.v.d.B.), 26 april 1919:

Op zich zelf was de muziek van Alphons Diepenbrock onder zijn leiding door het Concertgebouw-Orkest uitgevoerd wellicht het schoonste van den avond.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([S.A.M. Bottenheim]), 26 april 1919:

Verleden jaar gespeeld door dilettanten, leerlingen van het Gymnasium, werd het nu vertoond door de artiesten der Tooneelvereniging, die er hun talent en hun techniek aan gaven, maar ook wel een voor dit werk al te nadrukkelijke speeltrant, die echter wel weer in overeenstemming was met het voor dit half-weg-hemel-en-aarde liggend vogelrijk met zeer zware en romantische decors. Vooral aan het slot kwamen wij zeer dicht bij het uiterlijk aspect van de opera. — Dat Dr. Diepenbrock's muziek, onder zijn leiding door het Concertgebouw-orkest uitgevoerd, en die ons een factor van zeer

grootte waarde in dit geheel scheen, hiertoe aanleiding zou moeten geven, gelooven wij niet. [...] Er was veel te waardeerden, dat ook in de geheel gevulde zaal dankbare waardeering vond, zoodat onder grootte instemming van het publiek aan het slot van den avond aan Dr. Diepenbrock, aan Heyermans en aan Willem van der Veer, die de hoofdrol speelde, kransen werden aangeboden. — In de pauze heette de burgemeester, op een tabouretje in den stampvollen foyer staande, de congresleden welkom. Hij herinnerde aan het streven van het Amsterdamsch gemeentebestuur ten allen tijde naast de materieele belangen, ook het ideeële te dienen. Dat laatste werd voor Amsterdam voortreffelijk vertegenwoordigd door de voorzitter van het congres, prof. Jhr. dr. Jan Six, èn door zijn afstamming èn door zijn langdurige verbintenis met de Amsterdamsche universiteit. — Met een herinnering aan het door minister de Visser geschetste ideeële van den “completen mensch”, waartoe de arbeid der philologen het zijne in ruime zou kunnen bijdragen, besloot de burgemeester zijn toespraak, die door prof. Six met waardeering voor wat Amsterdam hier dezen avond in de arbeid van Amsterdammers als Dr. Deknatel en Dr. Diepenbrock te genieten gaf, beantwoordde.

21 apr 1920 Uitvoering in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage van de ouverture *De vogels* en de *Hymne an die Nacht* voor sopraan door het Concertgebouw-Orkest onder leiding van de componist met Aaltje Noordewier-Reddingius als soliste. Voor de pauze dirigeert Cornelis Dopper de suite in D van Bach en speelt Marix Loevensohn het celloconcert van Haydn.

Het Vaderland (A. d. W.[al]), 22 april 1920:

We hebben ze al eens meer toevallig gecombineerd gehad, de twee Mengelberg-ervangers: Dopper en Diepenbrock. Ook toen dirigeerde de laatste zijn ouverture *De vogels*, en een herhaling van deze muziek voor Aristophanes' blijspel [werd] door mij gevraagd. Tot mijn schande moet ik bekennen, het Grieksche blijspel niet te kennen, ware het wel zoo, de geest uit Diepenbrock's fantasiewereld zou ongetwijfeld duidelijker en meer tot me gesproken hebben. Maar 's componisten korte aanteekening in het program helpt ons den weg te vinden in het blauwe idealisme van de ideale, nieuwe vogelenstad in het ijle-hooge-blauwe. Iets van Diepenbrock's directie vindt men ook in deze muziek, nl. a-symetrie. Maar dit is eigenlijk maar een vluchtige humoristische opmerking, die het – ik erken het gaarne – als humor glad aflegt tegen den tintelenden van den componist. Het blijspel-masker van fijne ironie, alles in druk, klein, geestig, kriebelig gewirwar van fladderend beweeg en lichtelijk komisch gehuppel gehouden, is belicht door een instrumentatie, die een sfeer van ijelheid, klaarte en koelte, onbestemde veranderlijkheid uitdrukt. Het is geestelijk-voornaam en sferisch-licht, a-sentimenteel in de van zacht-innig sentiment verzadigde klacht van de nachtegaal. — Het is me steeds gegaan, dat de aparte stijl van Diepenbrock bij nader indringen onzerzijds vertrouwder en rijker van inhoud wordt, zijn eerst-schijnende abstractie en celebraliteit verliest.

De Avondpost (E.J.B.[ondam]), 22 april 1920:

De componist Diepenbrock, die zelf zijne beide werken dirigeerde, had er alle eer van. Zijne geestige, luchtige en prachtig geïnstrumenteerde muziek voor Aristophanes' blijspel *De vogels* – vol zonnige, wijde zomeratmosfeer en lustig gekwinkeleer van gevederde luchtbewoners – is een stuk heerlijke fantasie, dat verkwikt en bekoort. Het werd keurig uitgevoerd onder de sobere, maar zeer effectvolle leiding van den auteur. — Als tegenstuk daarvan de *Hymne an die Nacht*, op een gedicht van Novalis, met de grondgedachten Opstanding uit den Dood en Maria-vereering. Het slaat ernstiger tonen aan en

het is van een machtiger, voller harmonie.

De Residentiebode (S.), 22 april 1920:

Beide Diepenbrockwerken, hoorden we ook “hier” meermalen en we kunnen wel zeggen, steeds met genoegen, want in deze beide composities is onze geniale landgenoot wel zeer sympathiek en hoogst interessant, al herkent men in zijn werk groote voorgangers. Beide werken zijn in hun soort geniaal te noemen. Zij ademen een voorname geest, gedragen door een rijke muzikale fantasie, van diepzinnige karakteristiek. In de muziek voor bovengenoemd werk van den beroemden Griekschen blijspeldichter Aristophanes, treft de kleurvolle, doorzichtige instrumentatie, inhoudende en weergevende het fladderende, fluitende element der vogels in ijle hoogten. [...] Het gedeelte na de pauze, dus dat waar het samenwerking gold van Mevr. Noordewier en dr. Diepenbrock was wel een schoon besluit van den avond en te gelijk van de reeks concerten door het Concertgebouw dit seizoen gegeven.

Nieuwe Rotterdamse Courant ([H.J. Völlmar]), 22 april 1920:

Diepenbrock bracht ons zijn ouverture *De vogels* en de *Hymne an die Nacht*, met sopraan solo van Mevrouw Noordewier, voor wie dit werk gecomponeerd is. In beide werken toont de componist de kunst der instrumentatie bij uitnemendheid te verstaan. Schitterende kleuren heeft hij op zijn palet, zoowel in de opgewekte ouverture als in de mystieke klanken gehulde hymne. Voor de sopraan-partij zal niet licht een betere zangeres te vinden zijn als mevrouw Noordewier, wier machtig geluid boven het volle illustreerende orkest glansrijk uitkwam. Dat het orkest beide werken even uitnemend vertolkte, ligt voor de hand; het was, alsof de vereering voor den componist en zijn leiding een inspiratieven invloed uitoefende. Componist, soliste en orkest werden daverend toegejuicht.

Haagsche Courant (niet gesigineerd), 23 april 1920:

Met zijn ouverture *De vogels* geïnspireerd door het blijspel van dien naam van den Griekschen dichter Aristophanes, kwam de componist ervan Alphons Diepenbrock voor den dirigenten-lessenaar. — Deze compositie is levendig, zelfs druk van inhoud, de vogeltjes kweelen naar hartelust en het geheel maakt een belangstelling-wekkenden indruk, niet het minst door de prachtige instrumentatie. Ook de daarna uitgevoerde *Hymne an die Nacht* [...] trof mij het meest door de sprekende instrumentatie, die geheel andere kleuren bevat (en ook hebben moet) dan *De vogels*. Deze *Hymne* is van veel ouderen datum dan de ouverture, maar lijkt mij een goede verklanking van den inhoud van het in verheven taal geschreven gedicht. [...] Voor beide werken werd de componist hartelijk toegejuicht, sopraan-soliste en orkest werden daarin terecht betrokken.

De Hofstad (Jan C. Manifarges), 24 april 1920:

De bijzondere beteekenis echter van dezen avond lag in het tweede gedeelte van het programma dat uit een tweetal orkest-composities van Alphons Diepenbrock bestond, door dezen componist zelf gedirigeerd, t.w. ouverture *De vogels* en *Hymne an die Nacht* (Novalis) met sopraan-solo. Hoewel ik de “gehobene” gemoeds-gesteldheid waaruit laatstgenoemd werk is ontstaan innig genegen ben, toch heeft mij sterker nog de ouverture *De vogels* getroffen. De lichtheid en wonderlijke ijelheid van karakter van deze muziek bewijzen wel hoezeer de achttien jaren die haar ontstaan van dat der *Hymne* scheidt, den toon-”dichter” naar ziel en geest verdiept, verteederd hebben. Hoeveel subtieler zijn Diepenbrock's aanvoelingen geworden, met hoeveel

meer schroom gaan zij gepaard, met den schroom die het uitvloeisel is van een bewustzijn omtrent het mysterie in ons, om ons, dat zich wel zeer verdiept, verinnigd heeft. Hij heeft “wezen”-lijk “ontwikkeld”, niet zwak-grillig “veranderd” zooals door zijn woorden en handelingen buiten zijn muziek-werk om Diepenbrock (in de laatste jaren) dikwijls den schijn gewekt heeft. Het verband tusschen Hymne en Ouverture is er om het tegendeel te bewijzen. Bij alle (latere) subtiliteit is toch het karakter van de muzikale lijn, van de voortschrijding, van de wijze van ontwikkeling in de muzikale gedachten gebleven. Tot dat dronkemans-achtige na een paar passen niet van de plek kunnen komen, tot dat muzikale zeuren zooals dat bij de jongste uitingen naar modern Franschen trant hier zoo dikwijls het geval is, heeft Diepenbrock's subtiliteit niet geleid. Ook zijn jongere werk verheft zich dan ook ver boven alles wat hier in de laatste jaren als “muziek-van-verfijning” alzoo tengehoore is gebracht. — Het begrip voor zijn muziek is groeiende, dat bewees wel de wijze waarop het publiek op de ouverture reageerde. Na het slotnummer had men haast om weg te komen, zooals gewoonlijk. De uitvoering lukte uitstekend onder Diepenbrock's fantasievolle leiding. En mevrouw Noordewier was bijzonder goed bij stem.

25 april 1920 Uitvoering in de Grote Zaal van het Concertgebouw te Amsterdam van de Ouverture *De vogels* en de *Hymne an die Nacht* voor sopraan met het Concertgebouw-Orkest onder leiding van de componist en Aaltje Noordewier-Reddingius als soliste. Voor de pauze dirigeert Cornelis Dopper de *Oud-Hollandsche dansen* van Julius Röntgen, *Impressie* van Henri van Goudoever, en de *Suite Pastorale* van Dirk Schäfer. (Wegens ziekte van Willem Mengelberg was het programma van dit concert – het 27ste van de Historische Cyclus – gewijzigd en de leiding in handen van Dopper en Diepenbrock gelegd.)

Algemeen Handelsblad (H.R. [= Herman Rutters]), 26 april 1920:

Na de pauze was Diepenbrock aan het woord met diens ouverture *De vogels* en de (sopraan) *Hymne an die Nacht*. De componist leidde de uitvoering zelf en dat geeft, dunkt mij, niet de beste waarborgen voor een betrouwbare reproductie. Vooral de ouverture klonk verbrokkeld en onduidelijk; men miste de groote lijn. De *Hymne* werd gedragen door de superieure vertolking van mevrouw Noordewier, die haar zang weer liet stralen in vergeestelijkte innerlijkheid. En het orkest vormde een prachtigen achtergrond; de muziek moge wat eentonig aandoen – het coloriet heeft een sterke bekoring en een zeer persoonlijk cachet. Diepenbrock werd, met de solisten en het orkest, uitbundig gehuldigd.

De Maasbode (niet gesigneerd), 26 april 1920:

Het laatste concert van den historischen cyclus, tevens het laatste der geheele serie abonnementsconcerten, bracht ons nog een Hollandsch programma. De componisten Röntgen, Diepenbrock, Schäfer en Goudoever waren hierop vertegenwoordigd. — Het programma bevatte de officiële mededeeling, dat door de ziekte van Mengelberg de samenstelling der programma's een wijziging had ondergaan. Zouden anders geen werken van bovengenoemde componisten zijn uitgevoerd? — De jongeren onder de hedendaagsche Hollandsche componisten waren reeds door Pijper vertegenwoordigd, de herhaling van *Impressie*, dans van v. Goudoever, had dus wel achterwege kunnen blijven, Schäfer achten wij grooter als kamermuziekschrijver, het hoogtepunt van nationale muziek is niet door Röntgen in zijn boerendansen bereikt, doch door Zweers in diens reeds uitgevoerde derde symphonie, maar in elk geval behoorde Diepenbrock een ruime plaats te worden geschonken. Wij zullen dus aannemen, dat die programma-wijziging niet op hem

van toepassing is. — Diepenbrock is een belangrijke figuur in onze muziekwereld. Ondanks de z.g. Wagneriaansche invloeden uit deze componist zich op zeer aparte, sterk-persoonlijke wijze, zoowel op melodisch, harmonisch en rythmisch gebied. Bovendien bezit zijn orchestratie 'n bijzondere aantrekkingskracht, vooral in een declamatorium, waar hij het gesproken woord fraai illustreert. — Dat Diepenbrock's muziek geen gemeengoed van het volk is geworden, ligt aan de dikwerf diep-verborgen gedachtengang, voor ingewijden zelfs somwijlen niet oogenblikkelijk te vatten. — Bovendien eischt hij van de uitvoerenden over het algemeen het hoogste, zoodat zijn werken alleen door eerste rangs-artisten kunnen worden uitgevoerd en deze werken gewoonlijk niet op volksconcerten mede. — Dezen middag ging van Diepenbrock's werken: Overture *De vogels* en *Hymne an die Nacht* voor sopraansolo. — De leiding, in handen van den componist, kon ons niet geheel behagen. Doch al is Diepenbrock geen geboren dirigent, de uitvoering voldeed in ruime mate, dank zij de voortreffelijke vertolking van solist en orkest, die de werken gansch beheerschten. — Van de *Hymne*, 20 jaar geleden gecomponeerd, ging een onbekende bekoring uit. Steeds schooner klinkt ons deze verklanking van Novalis' nachtzang in de ooren. Al doet de ouverture voor *De vogels* moderner aan, toch is de *Hymne* geen werk met slechts voorbijgaande beteekenis, maar beslist een standaardwerk. — Ook de ouverture trekt de aanwezigen meer en meer aan. Het klankcoloriet, de zwevende, neerstrijkende, fluitende vogels voorstellend, is buitengewoon schitterend.

Het Nieuws van den Dag (J.W. Kersbergen), 26 april 1920:

Het tweede deel onder leiding van Alphons Diepenbrock, bracht diens Overture tot Aristophanes' "Vogels", een werk dat reeds meermalen werd uitgevoerd en de niet minder bekende *Hymne an die Nacht* van Novalis, voor sopraan-solo en orkest. Met heerlijk geluid, stralend en glanzend door mevrouw Noordewier gezongen, het symphonisch deel met een weelde van klank door het orkest weergegeven, maakte de *Hymne* een diepen indruk op alle aanwezigen. Het deed goed te zien, hoe de beide Nederlandsche kunstenaars lang en met groote warmte werden toegejuicht.

De Tijd (Theo v.d. B.[ijl]), 26 april 1920:

Na de pauze dirigeerde Diepenbrock de ouverture voor *De vogels* van Aristophanes en *Hymne an die Nacht* met sopraansolo. In de ouverture kwettert en tjipt het bewegelijke luchtvolk in een onweerstaanbare bekoring en tevens verliet de componist daar zijn eigen polyphone manier van schrijven, niet om homophoon te gaan componeeren, maar om te getuigen, dat de nieuwere muziekrichting een altijd-jongen geest kan blijven bevruchten. In de *Hymne* (geschreven in 1899) verschijnt zijn kunst in haar Wagneriaansche orkestratie en polyphonie, zonder echter ook maar in één maat de sterk-persoonlijken aanleg van den componist te verloochenen. Dit is het eigenaardige van Diepenbrock's kunst: dat alle technisch aanwijsbare influenties van de Wagneriaansche richting, als men dit zoo noemen wil, niets afdoen aan de geheel eigen spraak van onzen grootsten auteur. Dit is en blijft hij – niet het minst door zijn wonderbare mis-compositie. — De dirigent moest met de zangeres – Noordewier – een hartelijke hulde ontvangen van het publiek.